

قسمت چهارم

احمد صافی

در مسورد ساختار آموزشی ایران، دوره‌های پیش‌دبستانی، دبستانی و راهنمایی تحصیلی موارد متعددی مطرح شد. در این شماره به ادامه بحث دربارهٔ سومین دورهٔ تحصیلی ایران، یعنی دورهٔ راهنمایی از زوایای زیر و ضوابط تحصیل در این دوره می‌پردازیم.

- ۱- اصول حاکم بر دورهٔ راهنمایی تحصیلی
- ۲- برنامه‌ها و کتاب‌های درسی دورهٔ راهنمایی تحصیلی
- ۳- تربیت و تأمین دبیران دورهٔ راهنمایی تحصیلی
- ۴- جنبه‌های کمی آموزش و پرورش دورهٔ راهنمایی تحصیلی
- ۵- خدمات راهنمایی و مشاوره در این دوره
- ۶- ضوابط و شرایط تحصیل و ارتقا در دورهٔ راهنمایی تحصیلی

شعبهٔ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

دوره‌ها و رشته‌های تحصیلی

در ایران

و ضوابط تحصیل در آن

۱- اصول حاکم بر دوره راهنمایی تحصیلی

در ایران

در کمیسیون دوره راهنمایی تحصیلی وابسته به شورای تغییر نظام آموزش و پرورش در سال ۱۳۷۴ اصول و خط‌مشی‌های این دوره به شرح ذیل تصویب و اعلام شده است.

۱- از آن‌جا که دوره راهنمایی تحصیلی با سن نوجوانی و دوره انتقال از مرحله کودکی به مرحله نوجوانی و کمال مقارن است، برای موفقیت در این انتقال باید به دانش‌آموزان این دوره کمک کرد تا خود را بشناسند، به تفاوت‌های خود با دیگران پی ببرند، از خویشتن در حد امکاناتی که دارند متوقع باشند و از تحولات جسمانی و روانی خود آگاه شوند.

۲- از آن‌جا که نوجوان به شناخت محیط و کشف اسرار آن علاقه‌مند است، باید شرایطی فراهم گردد که محیط خود را بشناسد و با طبیعت انس پیدا کند. از این رو لازم است مقدمات شناخت علمی محیط (طبیعی و اجتماعی) برای وی در دوره راهنمایی تحصیلی فراهم شود.

۳- از آن‌جا که باید به تدریج مستقل زیستن و نحوه پاسخگویی به نیازهای خود را به درستی بیاموزد و بتواند در مواقع ضروری تصمیم مناسب اتخاذ کند، باید به دانش‌آموزان دوره راهنمایی تحصیلی کمک شود تا به خویشتن متکی باشند و به تدریج به اداره زندگی خود بپردازند.

۴- از آن‌جا که با رشد و تحول سریع جسمی و روانی، نوجوانان دوره راهنمایی تحصیلی با مشکلات گوناگونی مواجه می‌شوند باید آنان را در شناخت مشکلات خود و روش‌های روبه‌رو شدن و حل آن‌ها یاری کرد. رعایت این اصل مستلزم ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره در مدارس راهنمایی تحصیلی است.

۵- باید به پرورش استعدادهاى عمومی و به تدریج استعدادهاى اختصاصی دانش‌آموزان این دوره توجه شود و زمینه برای تشخیص علاقه و استعدادهاى آنان مساعد شود.

۶- باید از راه شرکت دادن نوجوان در امور مدرسه راهنمایی و سپردن وظایف مناسب به وی به پرورش اجتماعی و پذیرش نقش اجتماعی او کمک کرد، به نحوی که روحیه همکاری و تعاون و تشریک مساعی در نوجوان تقویت شده، به قوانین و مقررات زندگی اجتماعی احترام بگذارد.

۷- در دوره راهنمایی تحصیلی باید به هدایت تحصیلی دانش‌آموزان توجه شود و به آنان در انتخاب رشته تحصیلی براساس رغبت، استعدادها، امکانات و نیازهای جامعه کمک شود.

۸- با توجه به اهداف و ویژگی‌های دانش‌آموزان این دوره باید راه‌های بهره‌گیری صحیح از اوقات فراغت به آنان آموخته شود.

۹- نظر به ضرورت انتخاب مسیرهای تحصیلی و در مواردی شغلی، باید همکاری لازم بین مدارس راهنمایی تحصیلی و سازمان‌های فرهنگی، صنعتی، کشاورزی و خدماتی جامعه فراهم شود. به گونه‌ای که دانش‌آموزان با جرف و مشاغل و امکانات جامعه آشنا گردند.

۱۰- آموزش و پرورش دوره راهنمایی تحصیلی باید همگانی باشد و شرایط و امکانات لازم برای برخورداری از برنامه‌های این دوره، برای همه نوجوانان یازده تا سیزده ساله فراهم شود.

۱۱- باید به علاقه نوجوان به یادگیری توجه کرد و راه یادگرفتن و خودآموزی و تحقیق را به وی آموخت.

۱۲- نظر به این که آموزش و پرورش این دوره به وسیله آموزشگاه و خانواده مانند دوره ابتدایی انجام می‌گیرد باید همکاری و هم‌آهنگی لازم بین خانه و مدرسه برقرار گردد و شرایط برای پرورش استعدادهاى دانش‌آموزان و انتخاب رشته تحصیلی مناسب فراهم شود.

۲- برنامه‌های درسی دوره راهنمایی

تحصیلی

طبق مصوبه شورای عالی آموزش و پرورش، دانش‌آموزان این دوره در سال اول ۳۲ ساعت، در

تألیف کتاب‌های درسی به شورای عالی آموزش و پرورش برای اظهار نظر و تصویب ارائه می‌گردد.

۳- این شورا پیش‌نهاد رسیده را در کمیسیون‌های مربوطه مورد بررسی قرار داده، پس از اصلاحات لازم به شورای عالی آموزش و پرورش پیش‌نهاد می‌نماید.

۴- شورای عالی نیز که مرکب از ۱۷ نفر هستند جدول درسی هفتگی دوره راهنمایی را مورد بررسی نهایی قرار داده، تصویب می‌نمایند.

۵- دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش با امضای وزیر و دبیرکل شورا جدول تصویب شده را برای تألیف کتاب‌های مربوط به هر درس و اجرای آن در کلیه مدارس راهنمایی تحصیلی شهر و روستا، به همه معاونت‌ها، سازمان‌های ذی‌ربط و سازمان‌های آموزش و پرورش کشور ابلاغ می‌نماید.

ویژگی‌های برنامه درسی دوره راهنمایی تحصیلی مورد عمل عبارت است از:
۱- میزان ساعات درس هفتگی از آغاز تشکیل

سال دوم ۳۳ ساعت و در سال سوم، دختران ۳۳ و پسران ۳۴ ساعت در هر هفته درس رسمی دارند. جدول شماره یک مواد درسی و تعداد ساعات هفتگی را در سال ۱۳۸۱ نشان می‌دهد. مراحل تدوین و تصویب برنامه هفتگی دوره راهنمایی تحصیلی به شرح زیر است:

۱- تشکیل شورای گروه برنامه‌ریزی درسی در دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی وزارت آموزش و پرورش. در این دفتر برای هر یک از دروس دوره‌های مختلف تحصیلی گروه برنامه‌ریزی درسی وجود دارد که وضعیت هر درس از نظر ساعات مورد نیاز هفتگی، هم‌آهنگی با ساعات دروس دیگر، اهداف هر درس و برنامه تفصیلی مربوط در شورای گروه بررسی می‌شود.
در شورای گروه، معمولاً اساتید دانشگاه، کارشناسان و بعضی از دبیران درس مربوط و نمایندگان از دفاتر برنامه‌ریزی وزارتخانه دعوت می‌شوند.

۲- جدول دروس هفتگی همراه با سرفصل هر درس، پس از بررسی نهایی در دفتر برنامه‌ریزی و

مواد درسی و تعداد ساعات برنامه درسی دوره راهنمایی تحصیلی ۱۳۸۱

شماره	مواد درسی	اول		دوم		جمع سه سال	
		سال	هفته	سال	هفته	سال	هفته
۱	قرآن	۲	۶۴	۲	۶۴	۲	۶۴
۲	تعلیمات دینی	۲	۶۴	۲	۶۴	۲	۶۴
۳	عربی	۲	۶۴	۲	۶۴	۲	۶۴
۴	تعلیمات اجتماعی	۱	۳۲	۱	۳۲	۱	۳۲
۵	تاریخ	۱	۳۲	۱	۳۲	۱	۳۲
۶	جغرافیا	۱	۳۲	۱	۳۲	۱	۳۲
۷	زبان و ادبیات فارسی	۵	۱۶۰	۵	۱۶۰	۵	۱۶۰
۸	زبان خارجه	-	-	۴	۱۲۸	۴	۱۲۸
۹	ریاضیات	۵	۱۶۰	۴	۱۲۸	۴	۱۲۸
۱۰	علوم تجربی	۴	۱۲۸	۴	۱۲۸	۴	۱۲۸
۱۱	شناخت حرفه و فن	۳	۹۶	۳	۹۶	۳	۹۶
۱۲	هنر	۲	۶۴	۱	۳۲	۱	۳۲
۱۳	ورزش	۲	۶۴	۲	۶۴	۲	۶۴
۱۴	آموزش آمادگی دفاعی	-	-	-	-	۱	۳۲
۱۵	امور پرورشی	۲	۶۴	۱	۳۲	۱	۳۲
	جمع کل	۳۲		۳۳			۳۳
							۳۴

جدول شماره یک

این دوره تاکنون بین ۳۰ تا ۳۶ ساعت در هفته در پایه‌های مختلف در نوسان بوده است.

۱- برنامه‌های درسی از نظر جدول مواد درسی و محتوا برای دانش‌آموزان شهری و روستایی یکسان ارائه شده است.

۲- در برنامه‌ریزی درسی، زمان اجرای برنامه‌ها از اول مهر تا پایان خرداد پیش‌بینی شده و شرایط آب و هوایی در ارائه برنامه‌ها در نظر گرفته نشده است.

۳- دانش‌آموزان دختر این دوره ۱۴ درس و دانش‌آموزان پسر ۱۵ درس در هفته دارند که نسبت به کلاس پنجم ابتدایی تفاوت زیادی دارد.

۴- بالاترین درصد ساعات درس هفتگی به زبان و ادبیات فارسی، سپس به ریاضی اختصاص یافته است. دروس ریاضی و علوم تجربی به ترتیب

۵- در مواد درسی و محتوا، تفاوت چشم‌گیری بین دختران و پسران دیده نمی‌شود.

۶- در برنامه‌ریزی درسی، زمان اجرای برنامه‌ها از اول مهر تا پایان خرداد پیش‌بینی شده و شرایط آب و هوایی در ارائه برنامه‌ها در نظر گرفته نشده است.

۷- برنامه‌ریزی درسی دوره راهنمایی همانند دوره ابتدایی به صورت متمرکز انجام شده است.

۸- درس آمادگی دفاعی برای پسران در پایه سوم

ارائه می‌گردد.

۹- درس زبان خارجه، در پایه دوم و سوم ارائه می‌شود.

۱۰- براساس مفاد قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران درس زبان عربی در هر سه پایه در هر هفته تدریس می‌شود.

۱۱- درس امور پرورشی در سه پایه ارائه می‌گردد.

۱۲- برای آشنایی با حرفه‌ها و فنون مختلف، درس حرفه و فن در هر هفته تدریس می‌شود.

۱۳- معمولاً برای هر درس، توسط استادان و کارشناسان کتاب مخصوص براساس سرفصل مصوب تألیف می‌گردد.

۱۴- دانش‌آموزان هر پایه در سال ۳۲ هفته درس رسمی دارند.

۱۵- دروس تساریخ، جغرافی و تعلیمات اجتماعی در ۳ کتاب و در ۳ ساعت در هفته تدریس می‌شود.

۱۶- سهم درس هنر و ورزش با توجه به ضرورت شناخت و پرورش استعدادهای هنری و بدنی در هفته کم می‌باشد.

۱۷- تنظیم برنامه‌های درسی و تألیف کتاب‌های درسی در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش انجام می‌شود.

۱۸- حجم کتاب‌های درسی دروس مختلف متفاوت است و از ۸۴ صفحه تا ۱۹۴ صفحه در نوسان می‌باشد.

۱۹- عده‌ای از معلمان، کارشناسان، خانواده‌ها و دانش‌آموزان عقیده دارند که تعداد دروس و حجم مطالب کتاب‌های درسی در این دوره زیاد است و این امر موجب شده است که اکت تحصیلی دانش‌آموزان در این دوره نسبت به دوره ابتدایی افزایش یابد.

۳- تربیت و تأمین دبیران دوره راهنمایی تحصیلی
برای تربیت و تأمین دبیران این دوره از سال

۱۳۴۸ تاکنون مراکز دو ساله تربیت معلم به وجود آمده است که دارندگان دیپلم متوسطه قدیم یا پیش دانشگاهی از طریق کنکور سراسری به این مراکز وارد شده و به مدت دو سال در یکی از رشته‌های زیر تحصیل می‌کنند:

۱- رشته ریاضی ۲- رشته زبان و ادبیات فارسی
۳- رشته علوم تجربی ۴- رشته حرفه و فن ۵-
رشته زبان‌های خارجی ۶- رشته هنر ۷- رشته
تربیت بدنی ۸- رشته دینی دختران ۹- رشته علوم
اجتماعی ۱۰- رشته پرورشی ۱۱- رشته آموزش
و پرورش استثنایی، عقب مانده ذهنی، ناشنوا و
نیمه شنوا، نابینا و نیمه بینا.

دبیران دوره راهنمایی از راه‌های دیگری مانند انتقال از دوره ابتدایی به دوره راهنمایی و استفاده از دبیران دوره متوسطه نیز تأمین می‌گردد. دبیران دوره راهنمایی در مراکز تربیت معلم دوساله یا مراکز عالی ضمن خدمت فرهنگیان علاوه بر دروس تخصصی مربوط به رشته تحصیلی، دروس عمومی و دروس تربیتی را می‌گذرانند و از این طریق برای تدریس در دوره راهنمایی آماده می‌شوند. لذا انتظار می‌رود که دبیران این دوره، علاوه بر صلاحیت‌های عمومی، صلاحیت‌های حرفه‌ای داشته باشند و قادر بشوند علاوه بر تدریس دروس مختلف به شناخت و هدایت دانش‌آموزان بپردازند و در پرورش استعدادهای نوجوانان نقش مؤثری ایفا نمایند.

جنبه‌های کمی آموزش و پرورش دوره
راهنمایی تحصیلی در سال تحصیلی
۱۳۸۰-۸۱

طبق آمار تفصیلی وزارت آموزش و پرورش در سال تحصیلی ۸۱- ۱۳۸۰ نزدیک به ۱۸ میلیون دانش‌آموز در سراسر کشور شاغل به تحصیل بوده‌اند که نزدیک به ۵ میلیون نفر آنان در مدارس شهری و روستایی دولتی و غیردولتی دوره راهنمایی به تحصیل اشتغال داشته‌اند.

این تعداد دانش‌آموز در ۲۹۶۷۲ مدرسه و ۱۷۲۷۷۶ کلاس تحصیل کرده‌اند.

۱- خدمات اطلاعاتی یا اطلاع‌رسانی

منظور از این خدمات، عرضه اطلاعات مختلف و وسیعی است که از طریق صحبت کردن، سخنرانی، ارائه فیلم، تکثیر و توزیع نوارهای سخنرانی و مصاحبه، انتشار پوستر، تشکیل نمایشگاه، درج در روزنامه‌های دیواری، رسم نمودار

۴۵/۵ درصد دانش‌آموزان این دوره دختر و ۵۴/۵ درصد پسر بوده‌اند.
دانش‌آموزان دوره راهنمایی در سال ۱۳۸۰-۸۱ نسبت به سال قبل ۱/۴۵ درصد کاهش یافته است. جدول زیر وضعیت دانش‌آموزان را در سه پایه در سال تحصیلی ۱۳۸۰-۸۱ نشان می‌دهد.

جنس	اول	دوم	سوم	جمع
دختر	۷۷۶۷۰۰	۷۴۵۵۹۳	۷۳۳۲۷۳	۲/۲۵۵۵۶۶
پسر	۹۴۲۸۲۰	۸۸۴۹۸۱	۸۷۰۵۲۷	۲/۶۹۸۳۲۸
جمع	۱۷۱۹۵۲۰	۱۶۳۰۵۷۴	۱۶۰۳۸۰۰	۴/۹۵۳۸۹۴

و جدول‌های گوناگون، بازدیدهای متعدد و در مواردی کامپیوتر صورت می‌گیرد.

از کل کارمندان وزارت آموزش و پرورش ۲۶۵۲۱۰ نفر در مدارس راهنمایی تحصیلی خدمت می‌کنند که ۱۸۲۳۸۰ نفر آنان دبیر می‌باشند. ۲۹/۰۳ درصد کارکنان دوره راهنمایی دارای مدرک لیسانس و بالاترند و ۶۱/۱۰ درصد مدرک فوق دیپلم دارند. توزیع معلمانی که منحصرأ به امر تدریس می‌پردازند از نظر مدرک تحصیلی به شرح جدول زیر است.

۲- خدمات مربوط به ارزیابی همه جانبه دانش‌آموزان

این خدمات شامل جمع‌آوری اطلاعات همه جانبه، کاربرد روش‌ها و ابزار شناخت و تجزیه و تحلیل اطلاعات و استفاده از اطلاعات مثبت و

نوع مدرک	تعداد	درصد
لیسانس و بالاتر	۵۵۰۲۵	۳۰/۱۷
فوق دیپلم	۱۲۰۵۴۶	۶۶/۱۰
دیپلم	۶۵۷۵	۳/۶۰
کمتر از دیپلم	۲۳۴	۱۳ درصد
جمع	۱۸۲۳۸۰	۱۰۰

عینی در مورد هر دانش‌آموز است.

خدمات راهنمایی و مشاوره در دوره راهنمایی تحصیلی

دوره راهنمایی تحصیلی از مهرماه ۱۳۵۰ در ایران آغاز شده است. به منظور تحقق اهداف، اصول و برنامه‌های این دوره استفاده از خدمات راهنمایی و مشاوره مورد تأکید قرار گرفته است. خدمات راهنمایی در ۴ زمینه زیر از آغاز این دوره ارائه شده است.

۳- خدمات مشاوره‌ای

مشاوره ارتباط رویاروی و مستقیم بین مشاور و مراجع است و هدف آن کمک به مراجع در سازگاری مؤثرتر با خود و محیط است (نوابی‌نژاد، شکوه، ۱۳۸۰). خدمات مشاوره‌ای، خودشناسی دانش‌آموزان را تسهیل می‌کند و فرایندی کمکی در

جهت حل مشکلات آنان است.

از این خدمت در مدارس، مراکز مشاوره، خانواده و کلینیک‌های روانی و... استفاده می‌شود.

۴- خدمات طرح‌ریزی تحصیلی، شغلی، ارجاع و پی‌گیری

هدف عمده از این خدمات، باری دادن به دانش‌آموزان در دوره‌های مختلف تحصیلی است تا بتوانند در تهیه طرح‌های آینده تحصیلی و شغلی و بهره‌وری از فرصت‌ها و امکانات مدرسه و بازار کار توفیق یابند. در دوره راهنمایی از سال تحصیلی ۵۱-۱۳۵۰ از مشاوران راهنمایی برای شناخت دانش‌آموزان، هدایت تحصیلی و کاهش مشکلات آنان استفاده شده است. متأسفانه در سال‌های اخیر پست مشاور از مدارس راهنمایی دولتی حذف گردیده، خدمات راهنمایی به خوبی صورت نمی‌گیرد و انتخاب شاخه و رشته تحصیلی به دوره متوسطه محول شده است.

شرایط تحصیل و ضوابط ارتقا در دوره

راهنمایی تحصیلی

براساس مفاد آیین‌نامه اجرایی مدارس راهنمایی تحصیلی، آیین‌نامه امتحانات و سایر آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها، ویژگی‌ها و ضوابط تحصیل و ارتقا در دوره راهنمایی تحصیلی عبارت است از:

- ۱- مدت تحصیل در این دوره سه سال است.
- ۲- ارکان مدرسه راهنمایی عبارت‌اند از:
  - مدیر مدرسه
  - انجمن اولیا و مربیان
  - شورای مدرسه
  - شورای معلمان
  - شورای دانش‌آموزان
- ۳- مدیر مدرسه راهنمایی مسئول حسن اجرای فعالیت‌های آموزش و پرورش، مالی و اداری مدرسه می‌باشد و موظف است قبل از شروع سال تحصیلی با برنامه‌ریزی‌های صحیح آموزشی و پرورشی و به‌کارگیری همه امکانات، ارتقا و رشد کیفی دانش‌آموزان را ممکن سازد.
- ۴- ثبت‌نام دانش‌آموزان در مدارس راهنمایی

۱۴- مدیر مدرسه موظف است در مواردی که دانش‌آموز تأخیر ورود مکرر یا غیبت غیرموجه داشته باشد، مراتب را به اطلاع ولی وی برساند و با همکاری ولی چاره‌جویی لازم انجام گیرد.

۱۵- کلیه درآمدهای مدرسه مانند (سرانه) دانش‌آموزان، وجوه حاصل از خدمات فوق برنامه، کمک‌های شوراها، آموزش و پرورش مناطق و کمک‌های مردمی) باید به حساب بانکی واریز و با رعایت مقررات، تحت نظر شورای مالی مدرسه هزینه شود.

۱۶- از اول مهرماه تا آخر شهریور ماه سال بعد، یک سال تحصیلی محسوب می‌گردد.

۱۷- دوره آموزش رسمی و امتحانات از اول مهرماه تا پایان خردادماه سال بعد خواهد بود. مگر در شرایط خاص که با تصویب مرجع ذی‌ربط توسط وزیر آموزش و پرورش اعلام خواهد شد.

۱۸- اعزام دانش‌آموزان برای بازدید و گردش‌های علمی، تربیتی و تفریحی در محدوده شهرستان محل تحصیل با موافقت شورای مدرسه و رضایت کتبی اولیای دانش‌آموزان بلامانع است.

۱۹- انجام بازدیدهای علمی، تفریحی و تربیتی در ایام برگزاری امتحانات رسمی مدارس و یک هفته قبل از آن، ممنوع است.

۲۰- در مدرسه باید حداقل دو بار در سال از دانش‌آموزان معاینه پزشکی به‌عمل آید. مدیران مدارس باید با کمک انجمن اولیا و مربیان نهایت همکاری را با مسئولان و سازمان‌های بهداشتی برای تأمین بهداشت و سلامت دانش‌آموزان داشته باشند.

۲۱- مدیران مدارس موظفند به هنگام مشاهده علائم بیماری در دانش‌آموز مراتب را به اطلاع اولیای وی برسانند تا ترتیب درمان دانش‌آموز قبل از سرایت بیماری به دیگر دانش‌آموزان داده شود.

۲۲- دانش‌آموزی که به سبب ابتلا به بیماری واگیر غیبت کند هنگام بازگشت به مدرسه برای اطمینان از بهبودی باید گواهی صحت مزاج ارائه نماید.

تحصیلی در داخل کشور با اصل شناسنامه و در مدارس خارج از کشور با اصل شناسنامه یا گذرنامه صورت می‌گیرد.

۵- پذیرفتن دانش‌آموزان به صورت مستمع آزاد در مدارس راهنمایی ممنوع است.

۶- ثبت نام دانش‌آموزانی که محل سکونت آنان به مدرسه نزدیک تر است در اولویت خواهد بود.

۷- برگزاری آزمون ورودی، مصاحبه و تعیین شرط معدل برای ثبت‌نام دانش‌آموزان و دریافت هرگونه وجه در زمان ثبت‌نام مجاز نیست و نباید دانش‌آموزی به دلایل مذکور از ثبت‌نام محروم شود (مدارسی که ضوابط خاص دارند تابع مقررات خودند).

۸- در هر مدرسه راهنمایی برای هر دانش‌آموز پرونده تحصیلی تشکیل می‌شود. این پرونده نشان دهنده وضعیت دانش‌آموز در دوره راهنمایی تحصیلی خواهد بود.

۹- به هنگام ثبت نام در سال اول راهنمایی کارنامه تحصیلی پنجم ابتدایی ضرورت دارد و برای پایه‌های دوم و سوم کارنامه قبولی سال اول و دوم نیز باید ارائه گردد.

۱۰- حداکثر سن برای ثبت‌نام در مناطق شهری در پایه‌های اول و دوم و سوم به ترتیب ۱۴، ۱۵ و ۱۶ سال تمام است.

۱۱- در مناطق روستایی و عشایری حداکثر سن ثبت نام در پایه‌های اول و دوم و سوم به ترتیب ۱۶، ۱۷ و ۱۸ سال تمام است.

۱۲- انتقال دانش‌آموزان در جریان سال تحصیلی از یک مدرسه به مدرسه دیگر با موافقت مدیر و از یک منطقه یا ناحیه به سایر مناطق و نواحی با موافقت مدیریت آموزش و پرورش تا یک ماه قبل از شروع امتحانات پایانی ممکن خواهد بود.

۱۳- برگره‌هایی که در موقع ثبت نام توسط دانش‌آموز و ولی او تکمیل می‌شود باید حاوی اهم وظایف انضباطی دانش‌آموزان باشد تا ضمن آگاهی و توجه دانش‌آموز و ولی او، انجام این وظایف را تعهد کند.

۲۹- نمره ارزشیابی مستمر با توجه به میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های یادگیری از طریق بررسی تکالیف درسی، انجام پرسش‌های تدریجی، بررسی فعالیت‌های مرتبط با درس خارج از کلاس و نظایر آن تعیین می‌شود و حداقل ۵ نمره از نمره ارزشیابی مستمر به فعالیت‌های خارج از کلاس اختصاص می‌یابد.

۳۰- در هر نوبت به هر دانش‌آموز بر اساس رفتار، اخلاق، رعایت موازین اسلامی، رعایت اصول بهداشت و نظافت شخصی، کیفیت حضور و غیاب و رعایت مقررات مدرسه یک نمره انضباط داده می‌شود. نمره انضباط در محاسبه معدل امتحانات منظور نمی‌شود ولی در کارنامه تحصیلی و دفتر امتحانات درج می‌گردد.

۳۱- امتحانات پایه اول و دوم راهنمایی داخلی است و توسط مدرسه برگزار می‌شود. امتحانات نوبت دوم و تجدیدی پایه سوم راهنمایی تحصیلی نهایی است و سؤالات آن توسط اداره کل آموزش و پرورش استان مربوط طرح می‌شود.

۳۲- دانش‌آموزی در خردادماه قبول شناخته می‌شود که دارای شرایط زیر باشد:

(الف) معدل کل وی کم‌تر از ده نباشد.

(ب) نمره امتحانی نوبت دوم او در هیچ یک از مواد درسی بدون ضریب کم‌تر از ده نباشد.

(ج) نمرات سالیانه وی در هیچ یک از مواد درسی کم‌تر از ۳۰ نباشد.

۳۳- دانش‌آموزی که معدل کل وی پس از امتحانات نوبت دوم کم‌تر از ۷ باشد مردود شناخته می‌شود.

۳۴- دانش‌آموزان ساعی و برجسته کلاس اول راهنمایی تحصیلی با رعایت شرایط زیر و با تقاضای کتبی ولی خود می‌توانند در شهریورماه در پایه دوم راهنمایی امتحان داده، در صورت موفقیت به صورت جهشی به سوم راهنمایی ارتقا یابند.

الف- در امتحانات خردادماه، حداقل معدل کل آنان ۱۸ و در کلیه دروس حداقل نمره ۱۵ کسب کرده باشند.

۲۳- دانش‌آموزانی که ضعف بینایی یا شنوایی دارند باید در ردیف‌های مناسب کلاس قرار گیرند و در مورد دانش‌آموزانی که با دست چپ می‌نویسند نباید هیچ‌گونه ممانعتی به عمل آید و پیش بینی محل مناسب برای نشستن و تأمین شرایط مناسب برای آن‌ها مورد توجه قرار گیرد.

۲۴- طبق آیین‌نامه امتحانات مدارس راهنمایی، امتحانات مدارس دو نوبت در سال انجام می‌شود. نوبت اول تا دهم بهمن ماه و نوبت دوم در پایان خرداد ماه می‌باشد.

ارزشیابی از فعالیت‌های آموزشی و پرورشی از وظایف معلمان است.

۲۵- اهداف امتحانات دوره راهنمایی عبارت‌اند از:

- ارزیابی مستمر پیش‌رفت تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان.

- آگاه شدن دانش‌آموزان از پیش‌رفت تحصیلی و تربیتی خود و نیز مطلع ساختن اولیای آنان از وضعیت تحصیلی فرزندانشان.

- پرورش استعدادها و پرورش روحیه تلاش، ابتکار و رقابت‌های سالم در دانش‌آموزان.

- حصول اطمینان از تحقق شرایط لازم به‌منظور ارتقای دانش‌آموزان به پایه تحصیلی بالاتر.

- به دست آوردن قسمتی از اطلاعات مورد نیاز

برای ارزشیابی از کیفیت و محتوای برنامه‌های آموزشی، روش‌ها و وسایل تدریس و کار مدارس.

- تشخیص استعدادها و علائق دانش‌آموزان به منظور راهنمایی آنان در فعالیت‌های آینده.

۲۶- امتحان پایانی نوبت اول از مطالب تدریس شده همان نوبت و امتحان پایانی نوبت دوم از تمام محتوای کتاب درسی به عمل می‌آید.

۲۷- نمره امتحان هر درس در نوبت اول با احتساب ضریب یک و در نوبت دوم با احتساب ضریب ۲ در کارنامه درج می‌گردد.

۲۸- نمره امتحان هر درس در هر نوبت میانگین نمره امتحان پایانی و نمره ارزشیابی مستمر همان نوبت خواهد بود که بر مبنای ۲۰ مشخص می‌شود.

- ب - در امتحان شهریور ماه (جهشی) دوره راهنمایی تحصیلی در هیچ یک از مواد درسی نمره کم تر از ۱۶ کسب نکنند.
- ۳۵- هر دانش آموز در طول دوره راهنمایی فقط یک بار می تواند از جهش تحصیلی استفاده کند.
- فهرست منابع:
- ۱- صافی، احمد: آموزش و پرورش ابتدایی، راهنمایی و متوسطه، انتشارات سمت، تهران ۱۳۸۰.
- ۲- صافی، احمد: بررسی سیر تاریخی و تکوینی راهنمایی و مشاوره در ایران، طرح تحقیق، تهران ۱۳۷۹.
- ۳- صافی، احمد: اصول و فنون راهنمایی و مشاوره در دوره های تحصیلی، انتشارات رشد، تهران ۱۳۸۱.
- ۴- وزارت آموزش و پرورش: آمار تفصیلی سال ۸۱-۱۳۸۰.
- ۵- وزارت آموزش و پرورش: طرح تغییر نظام آموزش و پرورش، ۱۳۶۷.
- ۶- وزارت آموزش و پرورش: آیین نامه های اجرایی و امتحانی ۱۳۷۹ و ۱۳۷۸.
- ۷- نوایی نژاد، شکوه: سه گفتار درباره راهنمایی و تربیت فرزندان، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، تهران ۱۳۷۰.